

Τμήμα

Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ιδιαιτεροτητα

Η φύση της πολιτικής

Η πολιτική είναι μια ανθρώπινη δραστηριότητα, εκφάνσεις της οποίας συναντάμε σε πολλούς τομείς της καθημερινής μας ζωής. Συχνά κυριαρχεί η εντύπωση ότι η πολιτική έχει να κάνει αποκλειστικά κ μόνο με τους δημόσιους θεσμούς κ δεν αφορά άλλες σφαίρες της ανθρώπινης δραστηριότητας. Πολλές φορές επίσης η πολιτική συγχέεται με την κομματική πολιτική κ τις εκλογικές προσπάθειες κατάκτησης της πολιτικής εξουσίας. Η πολιτική δραστηριότητα όμως, είναι ένα ευρύτερο φαινόμενο. Αφορά σημαντικές διαφωνίες για την κοινωνική ζωή καθώς επίσης κ τις απόπειρες συμφιλίωσης ή υπέρβασης των διαφωνιών αυτών. Ως πολιτική διαδικασία θεωρούμε το σύνολο των διαδράσεων που παράγονται στο εσωτερικό του πολιτικού συστήματος καθώς κ εκείνων που αναπτύσσονται ανάμεσα σ' αυτό κ το κοινωνικό του περιβάλλον.

Κατά καιρούς τίθεται το ερώτημα για το αν υπάρχει σαφές αντικείμενο στις πολιτικές επιστήμες. Από το 19^ο αιώνα οι μελετητές καταλήγουν στο ότι δεν υπάρχουν διαχωρισμοί μεταξύ των πολιτικών επιστημών και άλλων κλάδων. Αντίθετα, εντοπίζονται διαφορές ανάλογα με τον τόπο, την ιστορική περίοδο και το χρόνο. Και ενώ παλαιότερα γινόταν ταύτιση των πολιτικών επιστημών με το κράτος σήμερα επικρατεί, αντίθετα, ο πλουραλισμός.

Φυσικά η διαφοροποίηση εντοπίζεται και ως προς το επίπεδο ανάλυσης;

- Στην μακρο-ανάλυση έχουμε το πέρασμα από τη φεουδαρχία στον καπιταλισμό.
- Στο μεσο-επίπεδο ανάλυσης υπάρχει κυρίως ο πόλος των πολιτικών κομμάτων.
- Τέλος, στο μικρο-επίπεδο ανάλυσης δημιουργείται η διάσπαση των προσωπικών στιγμών. (<<το προσωπικό είναι πολιτικό>>, για παράδειγμα η προσωπική επιλογή να εμφανιστεί μια Αφγανή χωρίς την μουσουλμανική περιβολή.)

Ένα δεύτερο ερώτημα που τίθεται είναι για το αν το αντικείμενο των πολιτικών επιστημών είναι το <<πρέπον>> δηλαδή για το πως μια κοινωνία να οργανώνεται, και για το αν το αντικείμενο των πολιτικών επιστημών είναι, το <<είναι>> δηλαδή η καθαρά εμπειρική καταγραφή της πραγματικότητας.

Το 1920-1930 εμφανίζεται η μιχελβιοριστική σχολή της οποίας οι μελετητές καταγράφουν την πολιτική συμπεριφορά καθώς και τις μεθόδους προκειμένου να κωδικοποιηθούν. Λίγο αργότερα έχουμε τη θεωρία του πολιτικού συστήματος με κύριο εκπρόσωπο της τον David Easton. Γενικότερα παρατηρούμε ότι η πολιτική θεωρία ταλαντεύεται.

Τέλος το επίπεδο ανάλυσης προσδιορίζεται από το μέσο επίπεδο ανάλυσης και περιορίζει το θεωρητικό πλαίσιο.

ΠΙΘΑΝΕΣ ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΛΕΜΩΝ

1. Πολιτικοί παράγοντες
2. Οικονομικοί παράγοντες
3. Γεωπολιτικοί παράγοντες
4. Εθνοτικοί παράγοντες
5. Φυλετικοί παράγοντες
6. Θρησκευτικοί παράγοντες

ΠΗΓΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΩΝ

1. Οικονομικές διαφορές- «κοινωνικά σχίσματα»
2. Γλωσσικές διαφορές
3. Εθνοτικές διαφορές
4. Θρησκευτικές διαφορές
5. Πολιτικές διαφορές

Όσο αναφορά τα μέσα διευθέτησης αυτών των διαφορών διακρίνουμε αρχικά την διαδικασία των εκλογών, τις κοινοβουλευτικές διαδικασίες, κ τις συζητήσεις στα νομοθετικά σώματα.

Η κατανομή της εξουσίας σε κανένα πολιτικό σύστημα δεν είναι εξίσου ίση. Διακρίνονται οι εξής προσεγγίσεις:

Πλουραλισμός: η πολιτική εξουσία είναι ευρύτατα κατανεμημένη, υπάρχει συνεχής ανταγωνισμός μεταξύ ομάδων κ νέες ομάδες αναδύονται συνέχεια. Οι πολιτικές αποφάσεις είναι αποτέλεσμα συνεχούς ανταγωνισμού κ διαπραγμάτευσης μεταξύ των ομάδων.

Ελιτισμός: Τα ελιτιστικά μοντέλα κατανομής της εξουσίας έχουν πολλά κοινά με τα αντίστοιχα πλουραλιστικά μοντέλα. Έχουν όμως μια σημαντική διαφορά: πρόκειται για τη θέση ότι όλες οι κοινωνίες είναι χωρισμένες στα δυο: άρχοντες κ αρχόμενοι . Η μικρότερη ομάδα , η πολιτική ελίτ, ελέγχει τη μεγαλύτερη.

Μαρξισμός: Η ουσιαστική βάση κάθε μαρξιστικής προσέγγισης είναι ότι η οικονομική δομή της κοινωνίας καθορίζει την κατανομή της πολιτικής εξουσίας.

Κορπορατισμός: Υπογραμμίζει τη σημασία της ενσωμάτωσης των κύριων ομάδων συμφερόντων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Το κράτος επωφελείται από τη συνεργασία κ τις γνώσεις των κύριων κοινωνικών ομάδων, βασικά εργοδοτών κ εργαζομένων.

ΚΛΑΔΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

1. Πολιτική Ψυχολογία (α.πολιτική κοινωνικοποίηση, β.πολιτική επικοινωνία, γ.θεωρία πολιτικών ρόλων)
2. Συγκριτική Ψυχολογία
3. Ιστορία της πολιτικής ζωής
4. Διεθνείς Σχέσεις
5. Πολιτική Κοινωνιολογία (πολιτικά κόμματα, ομάδες πίεσης)
6. Πολιτικοί θεσμοί
7. Πολιτική μεθοδολογία

A' ΘΕΩΡΙΑ

Σχολή της Φρανκφούρτης (1930-1960) (Adorno- πολιτικός φιλόσοφος και στοχαστής). Κριτική θεωρία που άρχισε από την αρχή της ανόδου του φασισμού (θεωρία του δυτικού μαρξισμού) (Gustave le Bon- <<Ψυχολογία των μαζών>> βλέπει την κάθε συλλογικότητα ως εν δυνάμει επικίνδυνη.)

B' ΘΕΩΡΙΑ

Η θεωρία του μιχεβιορισμού (behavior) αναπτύχθηκε κυρίως στην Αμερική τη δεκαετία 1950-1960. Στη θεωρία αυτή τίθεται το ερώτημα γιατί το άτομο συμμετέχει σε μαζικές εκδηλώσεις. Η απάντηση που δίνεται είναι ότι οφείλεται σε ψυχολογικά αίτια καθώς δημιουργείται μια ψυχολογική πίεση στο άτομο που το ωθεί να μετέχει σε διαδηλώσεις, κόμματα, πορείες κ.λ.π. Όμως η θεωρία αυτή βρίσκει αντίθετους εκείνους που πιστεύουν ότι το άτομο εντάσσεται σε κόμματα κατόπιν ορθολογικής προσέγγισης.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΠΙΜΕΡΟΥΣ ΚΛΑΔΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ

1^α. Πολιτική Κοινωνικοποίηση- μελετά τους τρόπους με τους οποίους το άτομο εντάσσεται σε μια ορισμένη κουλτούρα και διαμορφώνει την

πολιτική ταυτότητα του. Η διαδικασία αυτή είναι ατέρμονη και μπορεί να αλλάζουν και τα μέσα με τα οποία πραγματοποιείται. Για παράδειγμα ο Μακιαβέλι στο << Ηγεμόνας>> υποστηρίζει τη χρήση βίας προκειμένου να επιτευχθεί η πολιτική κοινωνικοποίηση.

1β. Πολιτική επικοινωνία- μελετά τους διαύλους επικοινωνίας. Πως δηλαδή μεταφέρουν τα αιτήματα(πολιτικά μηνύματα) καθώς και οι απαντήσεις τους.

A ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ –B ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ}ΔΙΑΔΡΑΣΗ
B ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ –A ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ}ΔΙΑΔΡΑΣΗ

1γ. Θεωρία πολιτικών ρόλων- σε κάθε πολιτικό ρόλο αντιστοιχεί μια πολιτική συμπεριφορά (αντιστοιχία πολιτική)

Από το 17^ο αιώνα αρχίζει να διαμορφώνεται το σύγχρονο σύστημα εθνών κρατών και ως σήμερα αποτελεί την κυρίαρχη μορφή πολιτικής διακυβέρνησης. Αυτή λοιπόν η συγκρότηση των σύγχρονων κρατών-εθνών αναγνωρίζει το διεθνές δίκαιο γεγονός που ισχυροποιεί την παρουσία τους και την κρατική τους οντότητα.

Στην ιστορία της πολιτικής ζωής διακρίνονται η ιστορία των πολιτικών θεωριών, η ιστορία των πολιτικών ιδεολογιών, η ιστορία των πολιτικών θεσμών και η πολιτική ανθρωπολογία.

Η πολιτική κοινωνιολογία μελετά την οργάνωση συλλογικής δράσης, τη δυναμική οργάνων, πως τα διάφορα αιτήματα που είναι ανοργάνωτα και σκόρπια παύουν να είναι ατομικά και οργανώνονται σε κόμματα ή ομάδες πίεσης. Τα πολιτικά κόμματα υπάρχουν ήδη από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Μετά το β' Παγκόσμιο πόλεμο (ιταλικό σύνταγμα)είναι πλέον συνταγματικά τα πολιτικά κόμματα.

Τέλος ο φασισμός προϋποθέτει την ύπαρξη ενός μαζικού κινήματος. Ένα φασιστικό καθεστώς μπορεί να κυριαρχήσει μέσω των εκλογών ενώ αντίθετα στην περίπτωση ενός αυταρχικού καθεστώτος δεν υπάρχουν εκλογικές διαδικασίες.

-ΠΟΙΑ ΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΛΛΑΓΗΣ ΜΙΑΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΣΕ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ

1. Να αποτελεί μόνιμη τοπική οργάνωση(το πολιτικό κόμμα διαφοροποιείται από τις κοινοβουλευτικές ομάδες)
2. Να αποτελεί μόνιμη οργάνωση(εν αντιθέσει με τις πολιτικές κλίκες και τις πελατείες)
3. Να επιδιώκει την απόκτηση λαϊκής υποστήριξης

4. Να επιδιώκει την κατάκτηση εξουσίας καθώς και την άσκηση της(τα πολιτικά κόμματα δεν στοχεύουν απλά και μόνο στον επηρεασμό αλλά και στην κατάκτηση της εξουσίας εν αντιθέσει με τις ομάδες πίεσης).

ΟΡΙΣΜΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΠΙΕΣΗΣ

Ως ομάδα πίεσης χαρακτηρίζεται μια οργάνωση που δημιουργήθηκε με σκοπό την υπεράσπιση συμφερόντων η οποία ασκεί πίεση στις δημόσιες αρχές προκειμένου να ληφθούν αποφάσεις, συμφωνίες με τα συγκεκριμένα συμφέροντα. Τα κριτήρια που απαιτούνται προκειμένου μια οργάνωση να χαρακτηριστεί ως ομάδα πίεσης είναι;

1. Πρέπει να είναι μια οργανωμένη ομάδα
2. Να επιδιώκει την υπεράσπιση συμφερόντων-υλικών, ηθικών, οικονομικών-(διαφοροποιούνται ανάλογα με το τι διεκδικούν οι ομάδες πίεσης)
3. Να εφαρμόζεται άσκηση πίεσης(διαφορετικά δεν είναι ομάδα πίεσης αλλά ομάδα συμφερόντων)

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΟΜΑΔΩΝ ΠΙΕΣΗΣ

- αγροτικές οργανώσεις
- εργοδοτικές οργανώσεις(για εμπόριο και βιομηχανία κυρίως)
- εργατικά συνδικάτα(π.χ ΓΣΕΕ,ΑΔΕΔΥ)

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΛΙΜΑΤΟΣ

ΟΜΑΔΕΣ ΠΙΕΣΗΣ

Έχουν δομές άρθρωσης αιτημάτων και αποτελεί την πρώτη οργανωμένη και συλλογική παρουσίαση τους (1^η φάση)

ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΟΜΜΑΤΑ

Εναρμονίζουν τα αιτήματα τους, τα συμβιβάζουν και τα εντάσσουνε ένα πολιτικό πλαίσιο.(σοσιαλδημοκρατικές και χριστιανοδημοκρατικές ρίζες)

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

Δίνουν την απάντηση στα αιτήματα ομάδων πίεσης και πολιτικών κομμάτων. Οι φορείς εξουσίας και αποφάσεων είναι Διοίκηση, Δικαστήριο, Κοινοβούλιο, Κυβέρνηση.

Η διαδικασία που ακολουθείται είναι η πρόκληση η επεξεργασία, η λήψη και η εκτέλεση των αποφάσεων. Όσο πιο ελεύθερα οργανώνονται τα αιτήματα, τόσο πιο δημοκρατικά επιλέγεται η διαδικασία.

ΤΟ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗ ΔΥΤΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ ΚΑΙ ΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΚΑΤΑΒΟΛΕΣ ΤΟΥ

Οι Lipset & Roccan (S.M Lipset & Stein Roccan, Party Systems & Voter Alignments, 1967) στην ανάλυση τους για τη διαμόρφωση και ιστορική εξέλιξη του κομματικού συστήματος στη Δυτική Ευρώπη υποστηρίζουν ότι το σύστημα αυτό παρέμεινε ουσιαστικά αναλλοίωτο από το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι και τη δεκαετία του 1960. Το κομματικό σύστημα της Δυτικής Ευρώπης διαμορφώθηκε ιστορικά πάνω στη βάση τεσσάρων σημαντικών σχισμάτων;

- Σχίσμα ανάμεσα στην εκκλησία και το κοσμικό κράτος(θρησκευτικές συγκρούσεις)
- Σχίσμα ανάμεσα σε αγροτικά και αστικό-βιομηχανικά συμφέροντα(σύγκρουση υπαίθρου-πόλης)
- Σχίσμα ανάμεσα σε εργοδότες(κεφάλαιο)και μισθωτούς(εργασία)(ταξική σύγκρουση)
- Σχίσμα ανάμεσα στο κέντρο και στις περιφερειακές περιοχές(πολιτιστικές-εδαφικές συγκρούσεις)

Σύμφωνα με τον Lipset & Roccan τα τέσσερα αυτά σχίσματα εξηγούν όλο το φάσμα των πολιτικών κομμάτων στο σύγχρονο κομματικό σύστημα της δυτικής Ευρώπης(π.χ τα τοπικά κόμματα, τα σοσιαλιστικά κόμματα, τα αγροτικά κόμματα, τα χριστιανοδημοκρατικά κόμματα, τα κομμουνιστικά κόμματα, τα συντηρητικά κόμματα τα φιλελεύθερα κόμματα κλπ.)

1. το σχίσμα ανάμεσα στην εκκλησία και το κράτος οδηγεί στη δημιουργία θρησκευτικών κομμάτων. Ενδεικτική είναι η περίπτωση της Ολλανδίας, όπου το 19^ο αιώνα προτεστάντες και καθολικοί δημιουργούν δύο διαφορετικά συντηρητικά κόμματα.
2. το σχίσμα ανάμεσα στα αγροτικά και αστικοβιομηχανικά συμφέροντα οδηγεί το 19^ο αιώνα στη δημιουργία των φιλελεύθερων κομμάτων. Τα κόμματα εξέφραζαν τα συμφέροντα της έγγειας αριστοκρατίας(γαιοκτήμονες), ενώ τα φιλελεύθερα κόμματα εξέφραζαν τα συμφέροντα της ανερχόμενης βιομηχανικής και εμπορικής τάξης.

3. το σύστημα των εθνών-κρατών συγκροτήθηκε το 17^ο αιώνα. Τα έθνη-κράτη συγκροτήθηκαν με βάση την αρχή μιας ενιαίας και κυρίαρχης εθνότητας. Όμως η ενσωμάτωση στα έθνη κράτη πολιτιστικών κοινοτήτων με διαφορετική πολιτιστική και ιστορική παράδοση από την κυρίαρχη κουλτούρα του έθνους-κράτους, οδήγησε στη δημιουργία των τοπικών κομμάτων. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Εθνικό Σκωτικό κόμμα που ιδρύθηκε το 1934.
4. στο δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα, η ανάπτυξη της βιομηχανίας και του προλεταριάτου οδηγεί στη δημιουργία των σοσιαλιστικών κομμάτων. Έτσι στη διαμάχη των συντηρητικών-φιλελεύθερων προστίθεται η διαμάχη συντηρητικών-σοσιαλιστών. Σε ορισμένες περιπτώσεις η ανάπτυξη των σοσιαλιστικών κομμάτων ωθεί τους συντηρητικούς και τους φιλελεύθερους να συγκλίνουν.

Τα σχίσματα αυτά, συναντώνται σε όλες τις κοινωνίες της Δυτικής Ευρώπης. Όμως η ένταση των διαιρέσεων αυτών, ο τρόπος που συνδυάζονται και ο βαθμός στον οποίο προσδιορίζουν την πολιτική συμπεριφορά παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις στις διάφορες κοινωνίες της Δυτικής Ευρώπης. Για παράδειγμα η εθνογλωσσική διαίρεση παίζει καθοριστικό ρόλο στο Βέλγιο, όπου συναντάμε τους Βαλλόνους οι οποίοι είναι γαλλόφωνοι και τους Φλαμανδούς που μιλάνε ολλανδικά.

Η εμφάνιση νέων κομμάτων τη δεκαετία 1970-1980(τα οικολογικά κόμματα)προκάλεσε έναν σύγχρονο ακαδημαϊκό διάλογο για τις κοινωνικές διαιρέσεις των σύγχρονων μεταβιομηχανικών κοινωνιών.

- Σύμφωνα με τον Maurice Duverger υπάρχουν 4 τύποι κομματικής δομής
1. αυτός που στηρίζεται στην εκλογική επιτροπή
 2. αυτός που στηρίζεται στην τοπική οργάνωση
 3. αυτός που στηρίζεται στην πολιτοφυλακή
 4. αυτός που στηρίζεται στον πυρήνα.

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα γίνεται η εμφάνιση των κομματικών μαζών. Το ενδιαφέρον τους στρέφεται κυρίως στη διαμόρφωση ενός μαζικού αντιπροσωπευτικού μηχανισμού, την εισβολή μαζών στο πολιτικό προσκήνιο και ουσιαστικά όλα τα σημερινά κόμματα έχουν αυτή τη δομή η οποία αντιτίθεται στην εκλογική επιτροπή λόγω θεσπισμένης εκλογικής διαδικασίας. Τα σοσιαλιστικά κόμματα, τα κομμουνιστικά κόμματα και τα φασιστικά κόμματα αποτελούν μια ξεχωριστή περίπτωση. Η τοπική οργάνωση αριθμεί περισσότερα μέλη σε σχέση με την εκλογική επιτροπή. Ένα δεύτερο χαρακτηριστικό είναι ότι δραστηριοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και όχι μόνο κατά την εκλογική περίοδο, επειδή η τοπική οργάνωση έχει διευρυμένη κομματική δράση,

έχει μια ιεραρχική και συγκεντρωτική δομή και μεγαλύτερη πειθαρχία. Επίσης υπάρχει μεγαλύτερος βαθμός συγκεντρωτισμού εξουσίας και πειθαρχίας. Ενδιαφέρονται κυρίως για διεύρυνση της κομματικής βάσης και όχι για την εκλογική διαδικασία. Άρα ο κομματικός μηχανισμός ασκεί μεγαλύτερη επιρροή από την κοινοβουλευτική ομάδα. Σύμφωνα με τον Μίκεκς σε κάθε μαζικό κοινωνικό σχηματισμό κυριαρχεί ο σιδερένιος νόμος της ολιγαρχίας. Αντί η οργάνωση να είναι το μέσο καθοδήγησης των μαζών οι μάζες την καθοδηγούν και αυτό είναι αρνητικό.

Ο τρίτος τύπος κομμάτων που στηρίζονται στον πυρήνα είναι τα κομμουνιστικά. Είναι κατά πολύ μικρότερος από την τοπική οργάνωση και κατανέμεται και με επαγγελματικά κριτήρια. Οι πυρήνες οργανώνονται στο σχολείο, στο πανεπιστήμιο, στον εργασιακό χώρο με βάση την επαγγελματική ιδιότητα των μελών. Τέλος παρουσιάζει μεγαλύτερη κοινωνική ομοιογένεια και ο βαθμός αλληλεγγύης είναι μεγαλύτερος. Εξαιτίας του ότι λειτουργούσε ιδιαίτερα σε συνθήκες παρανομίας η δράση του θεωρείται συνωμοτική. Κάθε κλειστή οργανωτική μονάδα είναι ανεξάρτητη και κλειστή για να προστατευθεί από εισβολές και διεισδύσεις εχθρικών στοιχείων. Επίσης απαιτείται μεγαλύτερος βαθμός στράτευσης και αλληλεγγύης. Η κομματική ηγεσία ήταν πολύ πιο σημαντική από την κοινοβουλευτική ομάδα αφού η εκλογική διαδικασία είναι ο στόχος. Τις εννοιολογικές βάσεις τις έθεσε ο Λένιν.

Το 1924 έγινε προσπάθεια από την Γ' Διεθνή να επιβληθεί το μοντέλο του συγκεντρωτισμού. Ακολούθησαν διαφωνίες, συγκρούσεις και διασπάσεις. Σήμερα η δομή τους έχει αλλάξει. Στα τέλη της δεκαετίας του 50 γίνεται η μεγάλη τομή και κατά τη δεκαετία του 1960 με την εμφάνιση του Ευρωκομμουνισμού με κυριότερο εκπρόσωπο του τον Μπερλινγκουερ. Το 1953 γίνεται εξέγερση εναντίον κομμουνιστικών καθεστώτων στη Γερμανία που καταπνίγηκε με εισβολή σοβιετικού στρατού, στην Ουγγαρία και την Τσεχοσλοβακία (1968, η Άνοιξη της Πράγας). Κατ' επέκταση πολλά κομμουνιστικά κόμματα στράφηκαν μακριά από την κομμουνιστική ένωση στη Ρωσία προς μια προοδευτικότερη πολιτική και διαμόρφωση ως νέου ιδεολογικού υποβάθρου.

Η πολιτοφυλακή αφορά κυρίως τα φασιστικά κόμματα. Χαρακτηριστικά παραδείγματα με παραστρατιωτική οργάνωση είναι αυτά του Χίτλερ και του Μουσολίνι. Στηρίζεται κατ' εξοχήν σε πολύ μικρές οργανωμένες ομάδες με βάση μια αυστηρή ιεραρχική δομή. Κατά κάποιο τρόπο μιμείται τη στρατιωτική οργάνωση στην οποία κυριαρχεί η πειθαρχία. Ασκείται στα μέλη της απόλυτος έλεγχος, όπως στους στρατιώτες. Βέβαια ανιχνεύονται και μορφές πολιτικής δράσης με στρατιωτικό χαρακτήρα. Πολιτικό κόμμα με αυτή αποκλειστικά τη μορφή δεν υπάρχει.

Η ταξινόμηση του Ντιβερτε επικρίθηκε έντονα επειδή όλη η ανάλυση της βασίζεται σε μια οργανωτική τυπολογία. Ουσιαστικά κατασκεύασε κάτι όπου η κομματική δομή ταυτίζεται με την οργανωτική. Άλλοι παράγοντες όπως η κουλτούρα, η οικονομική δομή, η εθνική ιστορία επηρεάζουν σαφώς τα κόμματα.

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΔΟΜΗ

Οι παράγοντες που επηρεάζουν την κομματική δομή είναι

1. η ιδεολογία
2. οι πολιτικοί θεσμοί/ κυβερνητικές δομές
3. κοινωνικοί και οικονομικοί παράγοντες
4. πολιτική κουλτούρα και ιστορικοί παράγοντες
5. εθνικισμός κ θρησκευτικές διαιρέσεις
6. ιστορικοί παράγοντες

ΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Κομματικό σύστημα είναι το σύνολο των κομμάτων καθώς και το σταθερό πλέγμα σχέσεων που αναπτύσσονται μεταξύ τους.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΚΟΜΜΑΤΙΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΣΕ 7 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

ΚΡΙΤΗΡΙΑ

1. Αριθμός κομμάτων
2. Σχετική ισχύς
3. Ιδεολογικές διαφορές
4. Δομή κομμάτων

ΚΟΜΜΑΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

1. Μονοκομματικά
2. Συστήματα με ένα κυρίαρχο κόμμα
3. Διακριτά δικομματικά
4. Μη διακριτά δικομματικά
5. Συστήματα δυόμισι κομμάτων
6. Σταθερά πολυκομματικά

7. Ασταθή πολυκομματικά

ΟΡΙΣΜΟΣ ΔΙΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΥ

Όταν μιλάμε για δικομματισμό εννοούμε την τάση εξομοίωσης μεταξύ δύο κομμάτων καθώς και ομαλότητας ως προς την εύρεση ψηφοφόρων στο κέντρο.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ

1. Στην περίπτωση αυτή υφίσταται η λειτουργία ενός μόνο κόμματος κατά την οποία απαγορεύεται η συμμετοχή όλων των υπολοίπων κομμάτων στην πολιτική διαδικασία. Αυτού του είδους τα συστήματα απαντώνται σε αυταρχικά πολιτικά καθεστώτα.
2. Στην κατηγορία αυτή υπάρχουν πολλά κόμματα, ουσιαστικά όμως ένα κυριαρχεί στην πολιτική ζωή του τόπου.
3. Στην κατηγορία των διακριτών δικομματικών συστημάτων χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Νέα Ζηλανδία. Στη χώρα αυτή υπάρχουν μόνο δύο κόμματα στη βουλή. Αποτελεί ένα δικομματικό σύστημα στην ακραία όμως μορφή του. Επιπλέον στη Μ.Βρετανία από το 1945 ως σήμερα δύο κόμματα που διαφέρουν ως προς την ιδεολογία και την εσωτερική τους οργάνωση-το εργατικό και το συντηρητικό- εναλλάσσονται στην εξουσία.
4. Η κατηγορία των μη διακριτών δικομματικών συστημάτων σε σχέση με την προηγούμενη κατηγορία διαφέρουν ως προς το ότι δεν υπάρχουν σημαντικές και μεγάλες διαφορές μεταξύ των δύο κομμάτων που εναλλάσσονται στην εξουσία. Στις ΗΠΑ χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι τα δύο κόμματα δεν έχουν κεντρικές δομές. Οι εσωτερικές αντιπαραθέσεις τους είναι περισσότερες από τις ιδεολογικές διαφορές μεταξύ ρεπουμπλικάνων-δημοκρατικών.

-Στον εύκαμπτο δικομματισμό κάθε βουλευτής ψηφίζει κατά βούληση ανεξάρτητα από την κομματική γραμμή.

-Στον άκαμπτο δικομματισμό υπάρχει αυστηρή πειθαρχία και έτσι η βουλευτική ομάδα πρέπει να ακολουθεί την κομματική γραμμή.

5. Σε αυτή τη κατηγορία συστήματος υπάρχουν δύο μεγάλα κυρίαρχα κόμματα τα οποία διεκδικούν την εξουσία, κανένας όμως δεν έχει την απόλυτη πλειοψηφία εδρών γι' αυτό και αναγκάζεται να συνεργαστεί με κάποιο άλλο κόμμα για να σχηματίσει κυβέρνηση. Το τρίτο κόμμα που στηρίζει τη κυβέρνηση είναι πολύ μικρό σε μέγεθος σε σχέση με τα άλλα δύο μεγάλα κόμματα. Αυτό ισχύει στο γερμανικό κομματικό σύστημα.
6. Τα σταθερά πολυκομματικά συστήματα χαρακτηρίζονται ως <<μετριοπαθή>>. Πρόκειται για συστήματα στα οποία υπάρχει μεγάλος βαθμός ιδεολογικής πόλωσης. Τα κόμματα που υπάρχουν σε αυτά τα συστήματα μπορούν να συνεργαστούν για το σχηματισμό μιας κυβέρνησης, αφού υπάρχει και περιορισμένη εκλογική ισχύς. (Ιταλικό κομματικό σύστημα).
7. Στα ασταθή πολυκομματικά συστήματα χρειάζεται μεσολάβηση εκλογής ψηφοφόρου.
 - Στα φυγόκεντρα κομματικά συστήματα δεν ευνοείται η στροφή των κομμάτων προς το κέντρο.
 - Στα κεντρομόλα κομματικά συστήματα ευνοείται η στροφή των κομμάτων προς το κέντρο.
 - Στον περιορισμένο πολυκομματισμό υπάρχουν και δραστηριοποιούνται 3-4 ισχυρά κόμματα.
 - Στον ατομικοποιημένο πολυκομματισμό υπάρχουν πάρα πολλά κόμματα που δραστηριοποιούνται.

ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΟΜΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

-ΔΕΚΑΕΤΙΑ 1960 (εκλογές 1964)

- Ε.Κ (ΕΝΩΣΗ ΚΕΝΤΡΟΥ) 52,7% κεντρώος πόλος Γ.Παπανδρέου
- Ε.Ρ.Ε (ΕΘΝΙΚΗ ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ) 35,2% δεξιός πόλος Κ.Καραμανλής
- Ε.Δ.Α (ΕΝΙΑΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ) 11,8% αριστερός πόλος (το ΚΚΕ υπολειπόμενη)

Το μεταπολεμικό πολιτικό σύστημα είναι τριπολικό

- Το 1968 το Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος θα οδηγηθεί σε διάσπαση και πλέον αποτελείται από
 - Το ΚΚΕ εσωτερικού
 - Το ΚΚΕ εξωτερικού

Ενώ το 1987 έχουμε και την Εσωτερική Ανανεωτική Αριστερά (Ε.Α.Ρ)
Το ΚΚΕ και η ΕΑΡ το 1991 αποτέλεσαν το Συνασπισμό

-Το 1974 στην Ελλάδα υπήρχαν τα ακόλουθα κόμματα με τα παρακάτω ποσοστά υποστήριξης

- Νέα Δημοκρατία (Ν.Δ) 54,37%
- Ένωση Δημοκρατικού Κέντρου(Ε.Δ.Μ.Κ) 20,42%
- Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα (ΠΑ.ΣΟ.Κ) 15,58%
- Ενωμένη Αριστερά (ΚΚΕ+ΚΚΕ εσωτερικού) 9,47%

(Ισχυρε δηλαδή ο περιορισμένος πολυκομματισμός)

Σταδιακά σημειώθηκε ταχύτατη και ραγδαία εξαφάνιση του Κέντρου (το 1981 θα πάρει μηδαμινό ποσοστό στις εκλογές). Οι συνασπισμοί που διαμορφώνονται είναι

- ΠΑ.ΣΟ.Κ – ΣΥΝ – ΚΚΕ =>Αντιδεξιά
- Ν.Δ=>Δεξιά

Στο πλειοψηφικό σύστημα απαιτείται σχετική πλειοψηφία στον πρώτο γύρο ενώ στον δεύτερο γύρο είναι απαραίτητη η απόλυτη πλειοψηφία. Ουσιαστικός παράγοντας που να περιορίζει τον αριθμό των εδρών δεν υπάρχει καθώς μια περιφέρεια μπορεί να έχει μία ή περισσότερες έδρες. Στην καταμέτρηση των ψήφων το κόμμα με τη πλειοψηφία θα πάρει τις ανάλογες κοινοβουλευτικές έδρες. Ωστόσο υπάρχει περιορισμός που απαιτείται σχετική πλειοψηφία. Αν απαιτείται 50% απόλυτη πλειοψηφία,

κανένα κόμμα δεν καταφέρνει να την κερδίσει, άρα στο δεύτερο γύρο απαιτείται σχετική πλειοψηφία, δηλαδή κάτω του 50%, όπου λαμβάνει και όλες τις έδρες της εκλογικής περιφέρειας. Επίσης στο σύστημα αυτό δεν υπάρχει κατανομή εδρών αλλά τις λαμβάνει το κόμμα με την πλειοψηφία. Με τον τρόπο αυτό ενισχύεται ο δικομματισμός καθώς τα μεγάλα κόμματα αποκτούν αυτοδυναμία και δεν υπάρχει αντιπροσώπευση των μικρών κομμάτων. Συνεπώς η αντιπροσωπευτικότητα επιτυγχάνεται με το αναλογικό σύστημα.

Στο αναλογικό σύστημα οι συνολικές ψήφοι όλων των κομμάτων σε μια εκλογική περιφέρεια διαιρούνται με τον αριθμό των εδρών και προκύπτει το εκλογικό μέτρο. Η άλλη περίπτωση θέτει ως διαιρέτη το $n+1$, αυξάνεται δηλαδή ο αριθμός των εδρών και έτσι ευνοούνται τα μικρά κόμματα. Στη συνέχεια διαιρούνται οι συνολικές ψήφοι κάθε κόμματος με το εκλογικό μέτρο και έτσι προκύπτει ένας αριθμός, αυτός των εδρών που παίρνει κάθε κόμμα. Η διαδικασία αυτή όμως αφήνει έναν ακατανέμητο αριθμό εδρών. Γι' αυτό ακολουθεί και μια β' κατανομή που είναι πιο σύνθετη. Περνούμε σε μια μεγαλύτερη εκλογική περιφέρεια που συνήθως περιλαμβάνει 3 ή 4 μικρότερες. Αν αθροίσουμε το υπόλοιπο όλων των εκλογικών περιφερειών ευρύτερα, προκύπτει ένας νέος αριθμός ο οποίος θα διαιρεθεί με το νέο εκλογικό μέτρο, το σύνολο των ψήφων όλων των υπόλοιπων κομμάτων δια των αδιάθετων εδρών. (γ' κατανομή σε επίπεδο επικράτειας).

Το εκλογικό με το κομματικό σύστημα συνδέονται μεταξύ τους με τρεις νόμους:

1. Το πλειοψηφικό σύστημα σε ένα γύρο. Στο σύστημα αυτό απαιτείται σχετική πλειοψηφία και αυτό οδηγεί στο να δίνεται έμφαση στα μεγάλα κόμματα, στο δικομματισμό και στη λογική της χαμένης ψήφου όπου ακόμα και αντίπαλες τάσεις συγχωνεύονται.
2. Το πλειοψηφικό σύστημα σε δύο γύρους. Το σύστημα αυτό οδηγεί σε έναν περιορισμένο πολυκομματισμό γιατί στον α' γύρο κατεβαίνουν ανεξάρτητα τα κόμματα, ενώ στον δεύτερο γύρο κατεβαίνουν αλληλοεξαρτώμενα, αναγκασμένα να συνασπιστούν προκειμένου να αποτρέψουν την εκλογή του αντιπάλου. (Γαλλία)
3. Το αναλογικό σύστημα. Το σύστημα αυτό οδηγεί στον ολοκληρωμένο πολυκομματισμό. Στην περίπτωση αυτή δεν υπάρχουν ουσιαστικά κομματικά οφέλη για συνασπισμό. Σκοπός είναι η καταγραφή της εκλογικής δύναμης καθώς και μια αντιπροσώπευση στη Βουλή, δηλαδή δεν επιδιώκεται σταθερότητα ή αυτοδύναμες κυβερνήσεις.

Τέλος, το εύρος της εκλογικής περιφέρειας χωρίζεται σε :

1. Αναλογικό, στο οποίο υπάρχει μεγαλύτερος διασκορπισμός των εδρών.
2. Πλειοψηφικό, στο οποίο δίνονται περισσότερες έδρες στο πλειοψηφικό κόμμα.

Εξαιρετικά Σημαντικά Από Το Βιβλίο...

Σελίδα 193, ΟΡΙΣΜΟΣ ΟΜΑΔΑΣ ΠΙΕΣΗΣ

Σελίδα 196, ΟΡΙΣΜΟΣ ΚΟΡΠΟΡΑΤΙΣΜΟΥ

Σελίδα 225-226, ΚΟΛΕΚΤΙΒΙΣΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ

Εξαιρετικά σημαντικά...

1. Το κομματικό σύστημα στη Δυτική Ευρώπη και οι ιστορικές καταβολές του.
2. Η κομματική δομή.
3. Κορπορατισμός.
4. Κολεκτιβισμός.
5. Ομάδες πίεσης.
6. Τα ΜΜΕ στην επίδραση της εκλογικής συμπεριφοράς.